

Problematika historiografije tefsira

(Mustafa Karagöz, *Tefsir Tarihi Yazımı ve Problemleri*, Ankara, Araştırma Yayınları, 2017)

Mustafa Karagöz, dugogodišnji profesor tefsira na Univerzitetu u Kajseriju, djelo pod nazivom *Problematika historiografije tefsira* piše, kako i sam navodi, kao rezultat važnosti i potrebe u ovoj oblasti. Karagöz navodi da je mogao identificirati samo dva članka koja ovu problematiku obrađuju u savremenoj turskoj akademskoj zajednici: “Neophodnost obnove u pristupu pisanja historije tefsira” (İsmail Çalışkan) i “Nedostajuća karika savremenog poimanja historije tefsira: osmansko naslijeđe” (Dücan Cundioğlu). Stoga, autor svoj rad predstavlja kao jedan prilog obnovi historiografije predmetne islamske nauke.

Analizirajući potrebnost jedne ovakve studije, Karagöz naglašava važnost razmatranja historije kako bismo saznali u kojoj mjeri se ona odražava na našu percepciju procesa kojima svjedočimo. Pri tome, on naglašava da, s jedne strane, trebamo voditi računa o historiji, a, s druge strane, o filozofiji povijesti. Stoga, autor u svojoj studiji svaku obrađivanu tematiku prvenstveno posmatra kroz jednu filozofsku perspektivu, konsultujući

autore od kojih možemo spomenuti samo neke: Becker, Brockelmann, Burke, Džabiri, Collingwood, Descartes, Durkheim, Habermas, Popper i dr. Izvori koji su korišteni u studiji su klasificirani u pet kategorija. Temeljna kategorija su klasične i savremene knjige historije tefsira. Kao drugo, tu su uvodi u klasične tefsire (mukaddime). Na trećem mjestu su studije napisane o određenoj temi iz oblasti historije tefsira. Na četvrtom mjestu su klasična djela o povijesti nauka. Naposljetku, kako već rekosmo – iscrpno su konsultirani i radovi koji se bave filozofijom povijesti, poviješću nauka i kultura. Budući da je ovakav pristup još uvijek rijedak u teološkim akademskim studijama, knjiga *Problematika historiografije tefsira* ima potencijal da otvori puteve novim metodološkim pristupima, budući da nas filozofija povijesti upućuje na to kako sistematski i naučno postupati s historijskim informacijama. U suprotnom, postoji vjerovatnoća padanja u logičke greške. Koje logičke greške su počinjene u dosadašnjoj historiografiji tefsira – o tome se govori u drugom dijelu knjige.

Međutim, prije nego što pređemo na drugi dio, navedimo da se knjiga sastoji od tri dijela: (1) Opći pregled historiografije tefsira, (2) Problemi savremene historiografije tefsira i (3) Analiza i prijedlozi.

U prvom dijelu razmatraju se napisana djela o historiji tefsira – ona koja su namjenski pisana u svojstvu historije tefsira i ona koja sadrže jedan dio koji se bavi ovom problematikom. S tim u vezi, analizirani su metodološki pristupi klasičnih i savremenih autora, poput Sujutija, Davudija, Bergamalija Dževdeta, Adila Nuveyhiza, te Goldzihera, Zehebija, Muhammeda Marifeta, Naile Radavi, Fadla Abbasa, Muhammeda Saliha, Rumija, Jansena, i dr.

Sada, da se vratimo na drugo poglavje knjige, za koje smatramo da je ključno. Karagöz u savremenoj historiografiji tefsira identifikuje jedanaest logičkih pogrešaka: (1) Problem univerzaliziranja historije tefsira,

(2) problem percipiranja prošlosti očima sadašnjosti, (3) korištenje sekundarnih izvora, (4) (ne)objektivnost u pisanju historije tefsira, (5) generalizacija i redukcionistički pristup, (6) ograničenost historije tefsira na određene periode, (7) problem konceptualizacije, (8) problem zanemariivanja ili ignoriranja perioda, područja ili osoba, (9) problem klasifikacije, (10) problemi koji proizilaze iz pogrešnog imenovanja djela ili njegovog sadržaja; te (11) problemi koji proizilaze iz ideološkog pristupa klasificiranju tefsirskih djela. Karagöz uporno insistira da se u istraživanju historije tefsira moraju isticati faktori koji su doveli do pisanja određenog djela i nastanka škola ili krucijalnih prelo-mnih momenata u historiji. Pri tome, često koristi komparativnu metodu: klasifikuje mišljenja o nekoj pojavi na način za i protiv, a zatim iznosi svoje mišljenje. Međutim, on ne samo da identificira stavove prethodnih istraživača, već i ispituje razloge koji su doveli do njihovih stavova. Naprimjer, govoreći o tvrdnji da je tefsir izvorno bio dio hadisa, naš autor dokazuje da su ovu tvrdnju prvi iznijeli Carra de Vaux i Ahmed Emin, da bi od njih preuzeli svi ostali potonji istraživači. Potom, on koristi široki spektar argumenata kako bi opovrgnuo ovu percepciju, zaključujući da su islamske discipline u početku dijelile isti bazen informacija (odnosno rivajeta).

Dok autor detaljno analizira predložak savremene metodologije pisanja historije tefsira pod naslovom “Problem zanemariivanja ili ignorisanja”, čitaocu postaje jasno da govori o “Goldziher-Zehabi šablonu”, iako ga ne imenuje. U ovom općeprihvaćenom šablonu, Karagöz pronalazi ozbiljne nedostatke – zanemarene mufesire, kao što su Derveze, Islahi i Ferahi, zanemarena geografska područja, kao što su Indijski potkontinent i sjeverna Afrika, zanemarene historijske periode kao što je osmansko doba, te zanemarene komentatorske škole, kao što je lingvistička.

Osim “Goldziher-Zehabi šablona”, autor se bavi i mnogim drugim

važnim pitanjima analizirajući probleme savremene historiografije tefsira: odnos i veza između zapadne renesanse i tvrdnje o stagnaciji islamskih nauka nakon Gazalija, klasificiranje tefsira na tradicionalne i racionalne, predaje koje se odnose na zabranu tumačenja Kur'ana re'jom i dr.

Za treće poglavlje, koje nosi naslov "Prijedlozi za pisanje historije tefsira", možemo reći da predstavlja metodološki vodič za one koji žele da se bave historiografijom tefsira. To je vidljivo i iz korištene bogate bibliografije. Autor se ne zadovoljava deskriptivnim pristupom, on

istovremeno konsultira, kako opće, tako i specijalizirane izvore, pokušava uspostaviti empatiju s povijesnim procesima, stalno postavlja nova pitanja, izbjegava napamet naučene percepcije, izbjegava generaliziranje i pribjegava obuhvatnijim klasifikacijama.

Emina Ćeman-Kiremitci